

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ДЕМІР МАРИНА ІГОРІВНА

УДК 378+781.68+008+371.13

**ФОРМУВАННЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Линенко Алла Францівна,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
професор кафедри музично-інструментальної підготовки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Падалка Галина Микитівна,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства;

кандидат педагогічних наук, доцент
Кремешна Тетяна Іванівна,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
доцент кафедри інструментального виконавства.

Захист відбудеться «28» грудня 2016 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою : 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою : 65020, м. Одеса, вул. Старопорто-франківська, 36.

Автореферат розіслано «28» листопада 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. А. Княжева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Національна стратегія розвитку освіти України на період до 2021 року наголошує на необхідності створення системи вищої професійної освіти, що задовольняла б потреби суспільства у висококваліфікованих фахівцях різних спеціальностей, здатних виконувати основну функцію формування цілісної, конкурентно спроможної, гармонійно розвиненої особистості, відданої інтересам української держави.

Процес глибинних змін у житті нашого суспільства потребує переходу до гуманізації, гуманітаризації педагогічної освіти, яка має стати чинником розвитку професійної культури, культури почуттів і поведінки майбутніх педагогів і зокрема, інтерпретаційної культури вчителів музики. Культура є носієм і провідником системи цінностей, що закодовані у творах мистецтва різних епох, у цьому зв'язку нагальним стає підготовка учителів, здатних виявити зміст і сенс цих творів, критично ставлячись до власної інтерпретації, і донести їх до учнів, розвиваючи тим самим в останніх їхню художньо-естетичну та духовну сфери.

Окремі аспекти інтерпретаційної культури розглядалися як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями в різних напрямках: філософському (О. Агапов, Е. Бетті, М. Каган, Ю. Кириленко, Г. Рузавін, Л. Підберезна та ін.), психологічному (М. Бахтін, О. Бодальов, В. Лабунська, В. Панфьоров, А. Славська та ін.), лінгвістичному (В. Дем'янков, А. Майкова, К. Сідорова, О. Уварова та ін.), педагогічному (Е. Карпова, О. Колоянова, Ю. Сенько, Н. Телишева, Є. Шоглева та ін.), у галузі музичної освіти (Т. Кремешна, І. Левицька, Д. Лісун, А. Линенко, О. Олексюк, Г. Падалка, М. Петренко, О. Щолокова, Н. Юдзіонок та ін.).

Дослідження М. Корноухова спрямоване на формування інтерпретаційної культури майбутнього педагога-музиканта в інструментальному класі. Натомість формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики не було предметом дослідження вітчизняних науковців.

Водночас аналіз теорії і практики з досліджуваної проблеми виявив наявність суперечностей між: потребами суспільства у висококваліфікованих учителях музики, здатних збагатити духовний потенціал своїх учнів та недостатнім науково-методичним супроводом формування інтерпретаційної культури у майбутніх учителів музики в процесі їхньої професійної підготовки; необхідністю формування у майбутніх учителів музики інтерпретаційної культури і відсутністю обґрунтування педагогічних ресурсів її формування у студентів ВНЗ.

Зазначені суперечності, актуальність окресленої проблеми, її недостатня теоретична і методична розробка зумовили вибір теми дисертаційного дослідження «Формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Інтегративні технології формування і розвитку особистісних та

професійних якостей фахівців» (№ 0110U002179), що входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертації затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 6 від 30 січня 2014 року) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук при НАПН України (протокол № 2 від 25 лютого 2014 року).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально апробувати педагогічні умови формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки.

Завдання дослідження:

1. Визначити й науково обґрунтувати сутність і структуру феномена «інтерпретаційна культура майбутніх учителів музики», уточнити поняття «інтерпретація», «герменевтичне середовище».

2. Виявити критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки.

3. Визначити й обґрунтувати педагогічні умови формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки.

4. Розробити, науково обґрунтувати й апробувати модель формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів музики у вищих педагогічних навчальних закладах.

Предмет дослідження – зміст і методика формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що процес формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики відбуватиметься ефективно, якщо реалізувати такі педагогічні умови:

- стимулювання позитивної настанови майбутніх учителів музики на формування інтерпретаційної культури;

- занурення студентів у герменевтичне середовище, зорієнтоване на формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики;

- актуалізація самоорганізації майбутніх учителів музики в контексті формування інтерпретаційної культури.

Методи дослідження. *Теоретичні:* вивчення, аналіз, узагальнення філософських, психологічних, педагогічних, музично-педагогічних наукових і методичних джерел із проблеми дослідження з метою визначення стану і теоретичного обґрунтування проблеми формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки; логіко-системний, порівняльний аналіз для виокремлення педагогічних умов і розробки моделі формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі

професійної підготовки. *Емпіричні*: методи масового опитування (бесіди, анкетування, психолого-педагогічне тестування) студентів із метою діагностики рівнів сформованості інтерпретаційної культури; методи експертної оцінки, ранжування, рейтинг – із метою розподілу майбутніх учителів музики за рівнями сформованості інтерпретаційної культури; педагогічний експеримент (діагностувальний і формувальний етапи) – з метою перевірки ефективності визначених педагогічних умов і розроблених моделі та методики формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики; статистична обробка й інтерпретація результатів експериментальної роботи для підтвердження вірогідності отриманих даних.

База дослідження. Експериментально-дослідну роботу проведено на базі Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Усього в дослідженні було задіяно 223 студента II-IV курсів, 25 викладачів факультету музичної та хореографічної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» і викладачів музики загальноосвітніх шкіл із досвідом роботи не менше п'яти років.

Наукова новизна дослідження. Вперше визначено і науково обґрунтовано сутність феномена «інтерпретаційна культура майбутніх учителів музики», що формується у процесі навчання в педагогічній галузі та об'єктивується як цілісне інтегративне утворення, яке виражається в розумінні та тлумаченні музично-педагогічної дійсності в усій сукупності її процесів, подій, структур, міжособистісних відносин, що відображає систему цінностей, включає комплекс професійних знань, музично-виконавських умінь і навичок, а також творчий досвід, які спрямовані на виявлення сенсу музично-педагогічних текстів; науково обґрунтовано й розроблено структуру означеного конструкту (аксіологічний, рефлексивний, когнітивно-операційний, особистісний компоненти); визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки (стимулювання позитивної настанови майбутніх учителів музики на формування інтерпретаційної культури; занурення студентів у герменевтичне середовище, зорієнтоване на формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики; актуалізація самоорганізації майбутніх учителів музики в контексті формування інтерпретаційної культури); виявлено критерії сформованості означеного феномена (ціннісний, самооцінний, змістово-процесуальний, суб'єктний) та їх показники; схарактеризовано рівні сформованості інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки (високий, достатній, середній і низький). Науково обґрунтовано й апробовано модель формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки; уточнено поняття «інтерпретація», «герменевтичне середовище»; подальшого розвитку набули теорія і методика формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці методик діагностики і формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки, елективного курсу «Основи формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики» та педагогічної студії «Музична вітальня» в межах педагогічної майстерні. Матеріали дослідження можуть бути використані в навчально-виховному процесі вищої педагогічної школи, розробці навчально-методичних рекомендацій, адресатами яких є викладачі і студенти вищих педагогічних навчальних закладів, а також педагоги-практики.

Матеріали дослідження впроваджено в навчальний процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 1051/18 від 01.06.2016 р.), Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (акт про впровадження № 01-12/25.3/861 від 10.05.2016 р.), Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти (акт про впровадження № 341 від 07.09.2016 р.), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (акт про впровадження № 10/15-2533 від 15.09.2016 р.).

Достовірність наукових положень і результатів дослідження забезпечено методологічним і теоретичним обґрунтуванням вихідних концептуальних положень; використанням взаємодоповнювальних методів дослідження, адекватних його об'єкту, предметові, меті та завданням; репрезентативністю вибірки учасників експерименту; якісним і кількісним аналізом отриманих результатів; експериментально-дослідною перевіркою висунутої гіпотези.

Особистий внесок автора в роботах у співавторстві полягає у визначенні сутності інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики [14], виявленні значущості проблеми професійної самоорганізації в освітньому просторі ВНЗ [21].

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження викладено на: міжнародному симпозиумі «International symposium on changes and new trends in education» (Конья, 2013), міжнародному науковому конгресі (Австрія, 2013), V міжнародному науковому форумі «Modern Tendencies in the Pedagogical Science of Ukraine and Israel: The Way to Integration» (Israel-Odessa, 2014); науково-практичних конференціях різних рівнів: міжнародних – «Теорія та практика управління педагогічним процесом» (Одеса, 2014), «VII international research and practice conference» (Munich, 2014), «Knowledge society» (Lodz, 2014), «Проблеми і перспективи практичної реалізації наукових досліджень» (Чернівці, 2015), «Sharing the Results of Research Towards Closer Global Convergence of Scientists» (Montreal, 2015); всеукраїнській – «Науковий діалог «Схід-Захід» (Кам'янець-Подільський, 2013).

Публікації. Результати дослідження відображено у 21 праці, з яких: 9 наукових статей – у фахових виданнях України (одна в електронному виданні), 3 – у зарубіжних виданнях, 7 апробаційного характеру (1 стаття у співавторстві), 2 – додатково відображають результати дисертації (1 стаття у співавторстві).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох

розділів, висновків, списку використаних джерел (240 найменувань, із них 10 іноземною мовою), 18 додатків на 60 сторінках. Основний текст викладено на 176 сторінках, до якого входять 15 таблиць, 4 рисунки, що займають 4 сторінки самостійного тексту. Повний обсяг дисертації – 264 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, окреслено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, методи дослідження, розкрито його наукову новизну і практичне значення, подано відомості про апробацію та впровадження результатів дисертаційної роботи в практику діяльності вищих навчальних закладів.

У **першому розділі** – «**Теоретичні засади дослідження інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики**» – проаналізовано філософську, психолого-педагогічну, мистецтвознавчу, методичну літературу з проблеми дослідження, визначено роль інтерпретаційної культури в педагогічній теорії і практиці; подано визначення й наукове обґрунтування сутності і структури феномена «інтерпретаційна культура майбутніх учителів музики», уточнено поняття «інтерпретація», «герменевтичне середовище», визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки.

Дослідники розуміють культуру як: антропологічний феномен, який створюється особистістю і є виявленням її людської природи в усьому розмаїтті її проявів (М. Бахтін); метадіяльність, що виражається в закріпленні, відтворенні та переданні досвіду створення і здійснення різних форм життєдіяльності особистості, а також її результатів від однієї людини до іншої, від покоління до покоління (М. Каган); сферу творчої активності людської особистості, цільове проектування людського буття, створюваний людиною предметний світ артефактів, інтерсуб'єктну сферу людських відносин, систему регуляції, що впорядковує людське буття, духовність, її культивування (І. Сухина) тощо.

За своєю природою, інтерпретація є основою розуміння будь-якого тексту й охоплює всі міжособистісні і міжгрупові комунікації та семіотичні системи.

У філософському аспекті вчені визначають інтерпретацію як: метод дослідження тексту (застиглої мови), діалог, що відбувається між інтерпретатором та автором тексту, тлумачення внутрішньої духовної діяльності у формі різних творів духовної і матеріальної культури та її зовнішніх проявів (Ф. Шлейермахер); спеціально організовану процедуру, систему правил і засобів вивчення контекстів іншої культурно-історичної традиції (В. Кузнецов); неусувний момент буття людини, її духовно-практичного освоєння дійсності, вид соціально-культурної, комунікативно-пізнавальної діяльності, що виступає і як метод, і як аксіологічна процедура надання змісту (Т. Берестецька); спеціальне зусилля (процедуру), що викликана порушенням звичного сприйняття чи комунікації та спрямована на відновлення смислотворення, яке супроводжує розуміння (Л. Архипова).

З психологічного погляду (Д. Келлі, А. Славська та ін.), інтерпретація розглядається як індивідуальне тлумачення дійсності в усій сукупності її

соціальних процесів, подій, структур, людських відносин, вчинків, особливостей власного життя.

Педагоги (Е. Карпова, О. Колоянова, В. Сластьонін, Н. Телишева, І. Ткачук, Є. Шоглева та ін.) розуміють інтерпретацію як здатність розглядати досягнення і здобутки культури через власне бачення «себе», свої цілі та цінності; процес і результат творчої професійно-педагогічної діяльності студентів, що ґрунтується на розумінні думок, внутрішнього стану, емоцій, інтенцій, мотиваційних настанов, намірів і вчинків як школярів, так і їхніх батьків, колег, адміністрації навчального закладу.

Учені музичної галузі педагогіки (Д. Лісун, О. Олексюк, Г. Падалка, М. Петренко, О. Щолокова та ін.) характеризують інтерпретацію музичного твору як процес і результат духовно-інтелектуального пізнання, розуміння й тлумачення особистістю смислових аспектів змісту музичного твору, наголошують на тому, що рушійною силою цього процесу, суб'єктом діяльності є особистість інтерпретатора-виконавця.

У дослідженні інтерпретацію розуміємо як спеціально організований процес, спрямований на виявлення змісту і сенсу музично-педагогічних текстів, сприймання музичних творів, а також результат їх розуміння та тлумачення.

Герменевтичне середовище в контексті дослідження розглядаємо як спеціально організоване середовище вищого навчального закладу, що ґрунтується на метапринципах герменевтичного підходу: організація простору розуміння в педагогічній і пізнавальній діяльності у процесі взаємодії системи «викладач-студент»; встановлення міжособистісних відносин між учасниками педагогічного процесу на основі діалогу, рефлексії, толерантності, емпатії; розвиток здатності студента до саморозуміння себе як майбутнього професіонала (А. Линенко); спрямоване на набуття студентами цінностей, професійних знань, формування в них особистісних якостей, музично-виконавських умінь і навичок. Таке середовище насичене ситуаціями, під час яких відбувається розв'язання герменевтичних завдань, що сприяє водночас формуванню інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики. При цьому переживання цих ситуацій концентрується не тільки на окремому завданні, а й обов'язково супроводжується позитивним емоційним підкріпленням виконання цього виду діяльності.

Інтерпретаційну культуру вчені розуміють як невід'ємну частину інформаційної культури педагога, оскільки вона заснована на роботі з інформацією в будь-якому її прояві (Н. Телишева); інтегративну професійно-особистісну якість, необхідний елемент успішної соціалізації майбутнього фахівця, результат народження нового сенсу, що виявляється в усіх структурних компонентах професійної діяльності вчителя музики (М. Корноухов).

Інтерпретаційну культуру майбутніх учителів музики визначаємо як цілісне інтегративне утворення, яке виражається в розумінні та тлумаченні музично-педагогічної дійсності в усій сукупності її процесів, подій, структур, міжособистісних відносин, що відображає систему цінностей, включає комплекс професійних знань, музично-виконавських умінь і навичок, а також творчий досвід, які спрямовані на виявлення сенсу музично-педагогічних текстів.

Визначено структуру інтерпретаційної культури майбутніх учителів, зокрема її компоненти: аксіологічний (морально-етичні, духовно-гуманістичні та культурно-музичні цінності); рефлексивний (самоідентифікація, самооцінка, усталена професійна рефлексивна позиція); змістово-процесуальний (професійні знання – філософсько-культурологічні, психолого-педагогічні, музично-історичні, музично-теоретичні, спеціальні; музично-виконавські вміння та навички з позиції інтерпретаційної культури); особистісний (комунікативність, емоційна гнучкість, вольовий самоконтроль).

Виявлено й обґрунтовано педагогічні умови формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки: стимулювання позитивної настанови майбутніх учителів музики на формування інтерпретаційної культури; занурення студентів у герменевтичне середовище, зорієнтоване на формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики; актуалізація самоорганізації майбутніх учителів музики в контексті формування інтерпретаційної культури.

У другому розділі – «Експериментально-дослідна робота з формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики» – виявлено критерії і показники, схарактеризовано рівні сформованості інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики; розроблено, науково обґрунтовано й апробовано модель і експериментальну методику формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки; подано результати констатувального та формувального етапів дослідження.

Критеріями сформованості інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики виступили: ціннісний із показниками: духовно-гуманістичні цінності, морально-етичні цінності, культурно-музичні цінності; самооцінний із показниками: самоідентифікація, самооцінка, усталена професійна рефлексивна позиція; змістово-процесуальний із показниками: обізнаність із музично-професійною літературою з позиції розуміння і тлумачення музичних та художніх творів, наявність музично-виконавських умінь і навичок; суб'єктний із показниками: комунікативність, емоційна гнучкість, вольовий самоконтроль.

Сформованість інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики визначено за такими діагностичними методиками: аксіологічний компонент (методики: «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» С. Бубнова, «Ціннісні орієнтації» М. Рокича, «Вимір художньо-естетичної потреби» В. Аванесова); когнітивно-операційний (методики: дослідження самооцінки особистості С. Будассі, тест «Хто Я?» М. Куна, Т. Макпартленда за модифікацією Т. Румянцевої, дослідження самоставлення В. Століна, С. Пантелеєва, діагностика рівня розвитку рефлексивності А. Карпова); змістово-процесуальний (результати рейтингу успішності студентів із предметів професійного циклу дисциплін, результати колоквиуму й оцінного листа сформованості музично-виконавських умінь і навичок); суб'єктний (методики: «Діагностика рівня комунікативності» В. Ряховського, питальник рівня реактивної й особистісної тривожності Ч. Спілберга (адаптований Ю. Ханіним), «Шкала емоційної стабільності – нестабільності» Г. Айзенка, анкета визначення

емоційної гнучкості О. Галанова, методика вольового самоконтролю А. Зверкова, Е. Ейдмана, питальник «Прояв сили волі» М. Обозова).

Відповідно до критеріїв та їх показників було схарактеризовано рівні сформованості інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики (високий, достатній, середній, низький).

До високого рівня було віднесено студентів, які виявляли стійке позитивне ставлення до формування інтерпретаційної культури. Їм була притаманна яскраво виражена наявність духовно-гуманістичних, морально-етичних і культурно-музичних цінностей, властива глибока обізнаність із музично-професійною літературою з позиції розуміння і тлумачення музичних та художніх творів, сформованість музично-виконавських умінь і навичок. Студентам високого рівня сформованості інтерпретаційної культури була притаманна яскраво виражена самоідентифікація, усталена професійна рефлексивна позиція, емоційна гнучкість, вольовий самоконтроль, адекватна самооцінка себе, своїх можливостей як майбутнього вчителя музики, добре розвинена комунікативність. Вони проявляли адекватний стиль спілкування, швидко встановлювали контакт з учнями на основі діалогу, емпатії, завжди позитивно ставилися до співрозмовника, вміли успішно виходити з конфліктних ситуацій.

Достатній рівень характеризувався наявністю в майбутніх учителів музики позитивних спонукальних мотивів до формування інтерпретаційної культури. Для студентів означеного рівня була характерна наявність духовно-гуманістичних, морально-етичних і культурно-музичних цінностей. Вони мали достатньо повний обсяг знань із музично-професійної літератури з позиції розуміння і тлумачення музичних та художніх творів, музично-виконавських умінь і навичок. Їм була притаманна самоідентифікація з ідеалом майбутньої професії, усталена професійна рефлексивна позиція, емоційна гнучкість, вольовий самоконтроль; натомість, такі студенти не завжди виявляли адекватну самооцінку. У майбутніх учителів музики означеного рівня була достатньо розвинена комунікативність. У них був здебільшого адекватний стиль спілкування, але вони не завжди могли встановлювати контакт з учнями на основі діалогу, емпатії, позитивно ставилися до співрозмовника, при цьому не завжди вміло виходили з конфліктних ситуацій.

До середнього рівня сформованості інтерпретаційної культури було віднесено тих студентів, які індіферентно ставились до формування інтерпретаційної культури. Таким студентам не завжди були притаманні духовно-гуманістичні, морально-етичні та культурно-музичні цінності. Обізнаність їх із музично-професійною літературою з позиції розуміння і тлумачення музичних та художніх творів, комплекс музично-виконавських умінь і навичок були поверхневими та фрагментарними. У цих студентів самооцінка здебільшого була неадекватною, вони не завжди ідентифікували себе із фахівцем майбутньої професійної діяльності, професійна рефлексивна позиція була недостатньо стійкою; емоційна гнучкість, вольовий самоконтроль майже не виявлялися. Майбутні вчителі музики цього рівня стихійно вибирали стиль спілкування, частіше не вміли встановлювати контакт з учнями, вести діалог, виходити з конфліктних ситуацій, позитивно ставитися до співрозмовника.

Студенти з низьким рівнем сформованості інтерпретаційної культури характеризувалися невиразним і нестійким характером мотивації до набуття досліджуваного конструкту. У майбутніх учителів цього рівня були відсутні духовно-гуманістичні, морально-етичні та культурно-музичні цінності. Вони були недостатньо обізнані з музично-професійною літературою з позиції розуміння і тлумачення музичних та художніх творів, комплекс музично-виконавських умінь і навичок був незадовільним. Студенти цього рівня не ідентифікували себе із фахівцем майбутньої професійної діяльності, їхня самооцінка була неадекватною. Здатність до комунікації в означеного контингенту студентів була слабкорозвиненою: вони не вміли встановлювати контакти з учнями, успішно вирішувати конфлікти, вести з ними діалог. Їм не була властива емоційна гнучкість і вольовий самоконтроль.

Аналіз результатів діагностувального етапу експерименту засвідчив відсутність високого рівня сформованості інтерпретаційної культури у майбутніх учителів музики. Достатній рівень спостерігавсь у 6,5% респондентів ЕГ і 5,5% – КГ, середній – у 39,9% студентів ЕГ та 44,1% – КГ, низький – у 53,6% майбутніх учителів музики ЕГ і у 50,1% – КГ.

На підставі теоретичного дослідження й одержаних на діагностувальному етапі експерименту результатів було розроблено модель формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки, що обіймала мету, етапи (інформаційно-пізнавальний, організаційно-діяльнісний, творчо-самостійний), критерії, педагогічні умови, засоби реалізації та результат (див. рис.).

На формувальному етапі експерименту було реалізовано такі педагогічні умови: стимулювання позитивної настанови майбутніх учителів музики на формування інтерпретаційної культури; занурення студентів у герменевтичне середовище, зорієнтоване на формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики; актуалізація самоорганізації майбутніх учителів музики в контексті формування інтерпретаційної культури, у процесі викладання елективного курсу «Основи формування інтерпретаційної культури» та педагогічної студії «Музична вітальня» в межах педагогічної майстерні. Задля цього було задіяно лекційні, семінарські, практичні заняття, самостійна робота студентів, рефлексивний практикум, тренінг, рольові ігри, творчі завдання тощо.

Створену педагогічну майстерню розглядаємо як оригінальну форму навчання, під час якої реалізуються педагогічні умови формування означеного конструкту, відбувається сходження кожного учасника на новий рівень професійності, а також, набуття студентами нового досвіду шляхом самостійної та колективної творчості.

Метою елективного курсу було стимулювання позитивної настанови на формування інтерпретаційної культури, активізація у студентів потреби в оволодінні нею, усвідомлення її значущості в майбутній педагогічній діяльності.

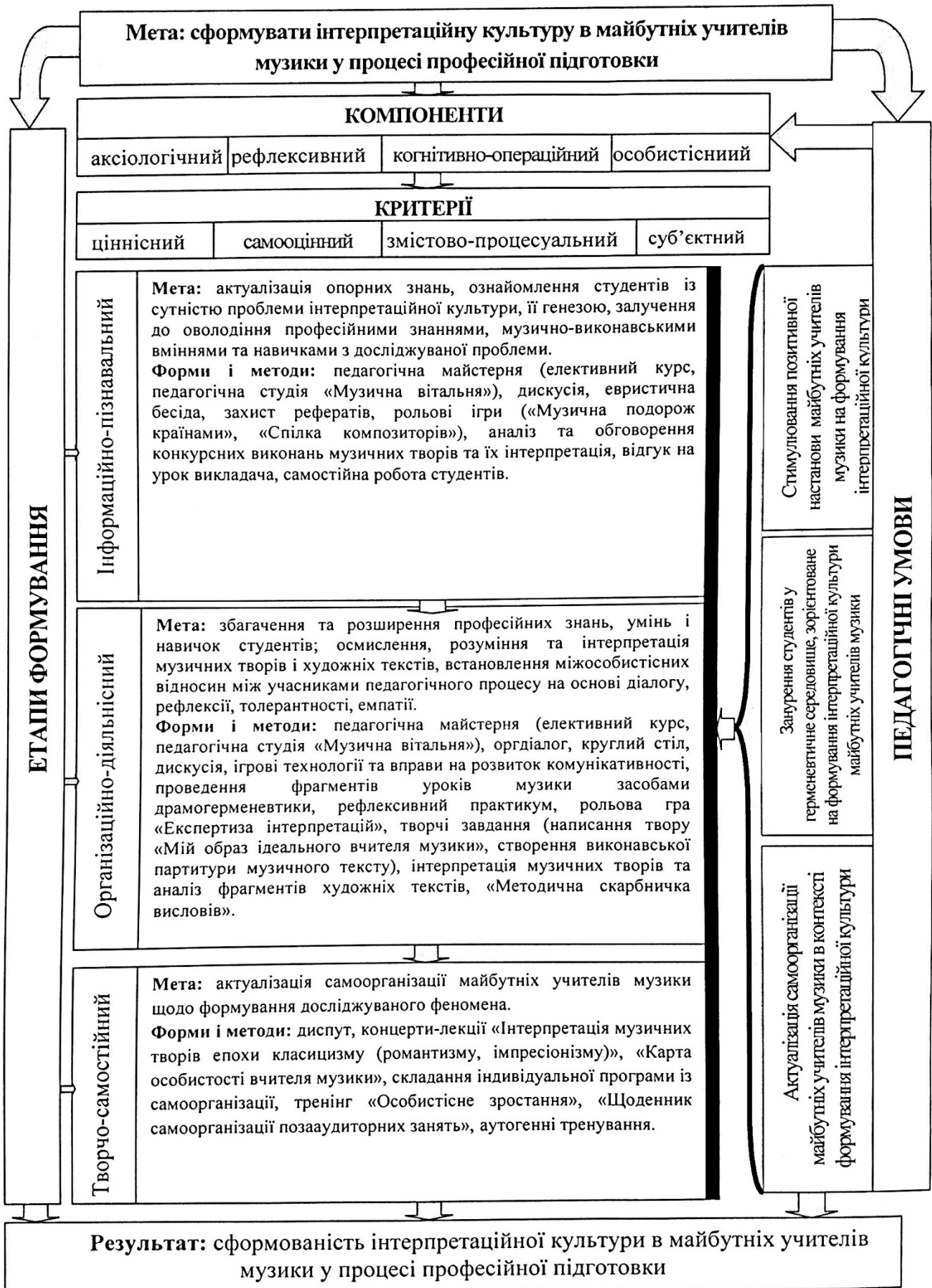

Рис. Модель формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки

Завданнями елективного курсу виступили: збагачення уявлень студентів про сутність і структуру означеного феномена; усвідомлення майбутніми вчителями музики важливості та необхідності на сучасному стані розвитку освіти формування інтерпретаційної культури; створення високої особистісної зацікавленості майбутніх учителів музики щодо визначеного конструкту; оволодіння вміннями аналізувати твори мистецтва, оцінювати їх художні особливості, висловлювати про них власне судження. Кожна тема елективного курсу складалась із трьох частин: когнітивно-збагачувальної, практико-зорієнтованої та продуктивно-творчої. Когнітивно-збагачувальна частина передбачала читання лекцій філософської, психолого-педагогічної і мистецтвознавчої тематики. Після прослуховування лекцій, під час практико-зорієнтованої частини, студенти закріплювали нові знання, формували вміння і навички. Продуктивно-творча частина передбачала самостійну роботу студентів у процесі підготовки до їх практичних і семінарських занять, виконання завдань різної тематики. На заняттях педагогічної студії «Музична вітальня» закріплювали матеріал елективного курсу.

Метою інформаційно-пізнавального етапу була актуалізація опорних знань, ознайомлення студентів зі змістом інтерпретаційної культури, її генезою, залучення майбутніх учителів музики до оволодіння професійними знаннями, музично-виконавськими вміннями й навичками з досліджуваної проблеми. На цьому етапі було впроваджено першу педагогічну умову, а саме – стимулювання позитивної настанови майбутніх учителів музики на формування інтерпретаційної культури. Використано такі форми і методи роботи: педагогічна майстерня (елективний курс, педагогічна студія «Музична вітальня»), дискусія «Як я розумію значення інтерпретаційної культури в моєму майбутньому професійному житті», евристична бесіда «Герменевтика як філософська теорія та мистецтво тлумачення», захист рефератів («Методологічні засади проблеми інтерпретації», «Загальнофілософські традиції дослідження проблеми інтерпретації», «Проблема інтерпретації. Психологічний аспект», «Проблеми інтерпретації у педагогіці», «Основні аспекти інтерпретації» тощо), рольові ігри («Музична подорож країнами», «Спілка композиторів»), аналіз та обговорення конкурсних виконань музичних творів та їх інтерпретація, відгук на урок викладача. Самостійна робота студентів передбачала аналіз літератури із запропонованих тем елективного курсу, захист рефератів, складання міні-глосарію, написання рецензії на виконання твору відомим музикантом, здійснення порівняльних операцій у площині інтерпретації музичних творів.

Метою організаційно-діяльнісного етапу було збагачення та розширення професійних знань, умінь і навичок студентів з позиції інтерпретаційної культури; осмислення, розуміння, аналіз та інтерпретація музичних творів і художніх текстів, встановлення міжособистісних відносин між учасниками педагогічного процесу на основі діалогу, рефлексії, толерантності, емпатії. На цьому етапі реалізовано педагогічну умову: занурення студентів у герменевтичне середовище, зорієнтоване на формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики. Реалізацію цієї умови було забезпечено такими формами і методами, як:

педагогічна майстерня (елективний курс, педагогічна студія «Музична вітальня»), оргдіалог «Роль рефлексивного компонента у формуванні інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики», круглий стіл «Когнітивно-операційний та аксіологічний компоненти у структурі інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики», дискусія «Значення особистісного компонента у формуванні інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики», ігрові технології («Інформаційний обмін», «З'їзд учителів музики», «Конкурс педагогічних ситуацій») та вправи на розвиток комунікативності, діалогового спілкування, міжособистісної взаємодії між учасниками освітнього процесу («Діалог про інтерпретаційну культуру», «Постав себе на місце іншого», «Ехо», «Без маски», «Дерево сподівань»), проведення фрагментів уроків музики засобами драмогерменевтики (В. Букатов), що припускає не навчання студентів за єдиним зразком, стилем, прийомами, а знаходження кожним із них свого індивідуального стилю, системи прийомів, власної методики (за умови організованої особливим чином відповідної теоретичної і практичної ненав'язливої допомоги з боку педагога), рефлексивний практикум, рольова гра «Експертиза інтерпретацій», творчі завдання (написання твору «Мій образ ідеального вчителя музики», створення виконавської партитури музичного тексту тощо), інтерпретація музичних творів та аналіз фрагментів художніх текстів, «Методична скарбничка висловів».

Рефлексивний практикум було проведено з метою реалізації потреби і здатності в побудові позитивної Я-концепції, самоприйняття в професії, коригування невдач у певних професійних ситуаціях, розкриття пріоритетів у проведенні уроку музики. Майбутні вчителі під час проходження педагогічної практики повинні були самостійно здійснити аналіз власного уроку з музики, схарактеризувати його за такими параметрами: «Що виконано із запланованого?», «Чи було досягнуто мети?», «Які методи були задіяні?», «Чи достатньо продумано методику викладу нового матеріалу?», «Що не враховано в процесі планування уроку, якщо це змусило відступити від попереднього плану?», «Які нові знання здобуто?», «Наскільки компетентним був підхід у виборі методів і прийомів?», «Які моменти уроку виявилися несподіваними?» тощо.

На творчо-самостійному етапі формування інтерпретаційної культури відбувалася реалізація третьої педагогічної умови, а саме: актуалізація самоорганізації майбутніх учителів музики в контексті формування інтерпретаційної культури. Формами і методами цього етапу виступили: диспут «Самоорганізація майбутнього вчителя музики як важлива передумова його успішної професійної діяльності», концерти-лекції «Інтерпретація музичних творів епохи класицизму (романтизму, імпресіонізму)», «Карта особистості вчителя музики», складання індивідуальної програми із самоорганізації, тренінг «Особистісне зростання», «Щоденник самоорганізації позааудиторних занять».

У процесі тренінгу «Особистісне зростання» було використано такі вправи: «Малюнок музики», де студенти мали можливість невербально виразити себе, виявити креативність, уміння інтерпретувати психомалюнки. Вправа «Придумай девіз» передбачала самостійне (в процесі самоорганізації роботи над собою)

цілеспрямоване формування певних принципів і переконань, що допомагатимуть досягти поставлених цілей; «Сформувай позитивний Я-образ» – була спрямована на підвищення самооцінки майбутніх учителів музики і формування позитивного Я-образу тощо. Отже, вправи тренінгу стимулювали бажання студентів щодо подальшого саморозвитку; вони оволоділи методами і прийомами самоорганізації, що сприяло розумінню себе та інших; з'явилося більш глибоке розуміння цінностей і цілей своєї майбутньої професійної діяльності.

Майбутнім учителям музики пропонувалося вести «Щоденник самоорганізації позааудиторних занять», у якому вони фіксували результати самостійно виконаних завдань за таким планом: «Визначте час, необхідний для налаштування на роботу», «Скільки часу необхідно для виконання завдань?», «Скільки Вам необхідно зробити перерв у роботі, яка їх тривалість?», «Який для Вас найбільш сприятливий час для занять (ранок, день, вечір)?», «Наскільки Ви є стійкими до чинників, що відволікають?», «Проаналізуйте результати своєї роботи впродовж дня, її позитивні й негативні моменти», «Складіть план виконання завдань». Під час ведення щоденника студенти мали змогу проаналізувати власні дії за певний період часу, навчилися бути уважними до своїх дій, осмислювати свою поведінку.

На прикінцевому етапі дослідження було проведено контрольні зрізи в експериментальній і контрольній групах з метою визначення ефективності розробленої моделі, експериментальної методики і визначених педагогічних умов формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки (див. таблицю).

Таблиця

**Порівняльні результати сформованості
інтерпретаційної культури у студентів експериментальної та
контрольної груп до і після формувального експерименту**

Рівні																
Групи	До експерименту								Після експерименту							
	I		II		III		IV		I		II		III		IV	
	-	аб с	%	абс	%	аб с	%	аб с	%	аб с	%	аб с	%	аб с	%	
ЕГ	-	7	6, 5	44	39,9	60	53, 6	17	15, 7	41	36, 6	35	31, 3	18	16, 4	
КГ	-	6	5, 5	49	44,1	57	50, 1	9	7,6	18	16, 2	51	45, 8	34	30, 4	

де, I – високий рівень, II – достатній рівень, III – середній рівень, IV – низький рівень.

Як видно з таблиці, до формувального етапу експерименту в жодній групі студентів не було зафіксовано високого рівня сформованості у них інтерпретаційної культури. Після експериментально-дослідної роботи в експериментальній групі відсоток респондентів, які мали високий рівень, склав 15,7%, у контрольній – 7,6%. Достатнього рівня досягли 36,6% (було 6,5%)

майбутніх учителів музики експериментальної групи і 16,2% (було 5,5%) – контрольної групи. На середньому рівні стало 31,3% (було 39,9%) студентів експериментальної групи та 45,8% (було 44,1%) – контрольної групи. На низькому рівні було виявлено 16,4% (було 53,6%) респондентів в експериментальній та 30,4% (було 50,1%) – у контрольній групі.

Задля надання об'єктивної оцінки отриманим результатам експерименту було використано метод статистичної обробки даних за критерієм Фішера. У результаті обчислення отримано такі дані: $F^2_{емп}=48.271$; $F^2_{кр}=42.476$; $F^2_{емп} > F^2_{кр}$.

У термінах статистичних гіпотез твердження буде мати такий вид: гіпотеза H_0 відхиляється на 0,05 рівні значимості альтернативної гіпотези H_1 – різниці між експериментальною і контрольною групами.

Таким чином, результати формувального експерименту свідчать, що в експериментальній групі відбулися значні позитивні зміни, що доводить ефективність визначених педагогічних умов, моделі і методики формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки.

ВИСНОВКИ

У дисертації досліджено проблему формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки, яка знайшла відображення в розробці, науковому обґрунтуванні, апробації моделі та експериментальної методики, що передбачала реалізацію визначених педагогічних умов формування означеного феномена.

1. Інтерпретаційну культуру майбутніх учителів музики в дослідженні визначено як цілісне інтегративне утворення, яке виражається в розумінні та тлумаченні музично-педагогічної дійсності в усій сукупності її процесів, подій, структур, міжособистісних відносин, що відображає систему цінностей, включає комплекс професійних знань, музично-виконавських умінь та навичок, а також творчий досвід, які спрямовані на виявлення сенсу музично-педагогічних текстів. Визначено структуру інтерпретаційної культури майбутніх учителів: аксіологічний, рефлексивний, змістово-процесуальний, особистісний компоненти. Інтерпретацію розуміємо як спеціально організований процес, спрямований на виявлення змісту та сенсу музично-педагогічних текстів, сприймання музичних творів, а також результат їх розуміння та тлумачення. Герменевтичне середовище у контексті дослідження – це спеціально організоване середовище вищого навчального закладу, що ґрунтується на метапринципах герменевтичного підходу: організація простору розуміння в педагогічній та пізнавальній діяльності у процесі взаємодії системи «викладач-студент»; встановлення міжособистісних відносин між учасниками педагогічного процесу на основі діалогу, рефлексії, толерантності, емпатії; розвиток здатності студента до саморозуміння себе як майбутнього професіонала; спрямоване на набуття студентами цінностей, професійних знань, формування в них особистісних якостей, музично-виконавських умінь і навичок.

2. Виявлено критерії і показники інтерпретаційної культури в майбутніх

учителів музики: ціннісний (духовно-гуманістичні цінності, морально-етичні цінності, культурно-музичні цінності); самооцінний (самоідентифікація, самооцінка, усталена професійна рефлексивна позиція); змістово-процесуальний (обізнаність із музично-професійною літературою з позиції розуміння і тлумачення музичних та художніх творів, наявність музично-виконавських умінь і навичок); суб'єктний (комунікативність, емоційна гнучкість, вольовий самоконтроль); схарактеризовано рівні сформованості інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики (високий, достатній, середній, низький).

3. Визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки: стимулювання позитивної настанови майбутніх учителів музики на формування інтерпретаційної культури; занурення студентів у герменевтичне середовище, зорієнтоване на формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики; актуалізація самоорганізації майбутніх учителів музики в контексті формування інтерпретаційної культури.

4. Розроблено, науково обґрунтовано й апробовано модель формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки, що містила мету, етапи формування досліджуваного конструкта, компоненти, критерії інтерпретаційної культури, педагогічні умови, засоби реалізації і результат. У дослідженні було виокремлено три етапи реалізації запропонованої експериментальної моделі формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки: інформаційно-пізнавальний, організаційно-діяльнісний, творчо-самостійний. Інформаційно-пізнавальний етап був орієнтований на одержання студентами відомостей про проблему інтерпретаційної культури, усвідомлення ними значущості означеного феномена в професійній діяльності, актуалізацію теоретичної бази знань, залучення майбутніх учителів музики до оволодіння професійними музично-виконавськими вміннями й навичками з досліджуваної проблеми. Метою організаційно-діялісного етапу було поглиблення й удосконалення професійних знань, умінь і навичок студентів з позиції інтерпретаційної культури; осмислення, розуміння, аналіз і інтерпретація музичних творів та художніх текстів, встановлення міжособистісних відносин між учасниками педагогічного процесу на основі діалогу, рефлексії, толерантності, емпатії. Творчо-самостійний етап був спрямований на актуалізацію самоорганізації майбутніх учителів музики щодо формування досліджуваного феномена. Комплексна реалізація всіх складових моделі дозволила досягти результату, який був виявлений у сформованості інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики.

5. Результати прикінцевого етапу дослідження засвідчили кількісні та якісні зміни щодо рівнів сформованості інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики експериментальної групи: високий рівень був властивий 15,7% респондентам (у КГ – 7,6 %), достатній – 36,6% (у КГ – 16,2%), середній – 31,3% (у КГ – 45,8%), низький – 16,4% (у КГ – 30,4%). Отже, запропонована модель і методика з упровадженням визначених педагогічних умов сприяють формуванню інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної

підготовки.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Перспективи дослідження вбачаємо у вивченні індивідуально-психологічних факторів, особливостей і специфіки формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики в умовах магістратури та на етапі післядипломної педагогічної освіти.

Основні положення дисертації викладено у таких публікаціях автора:

1. Демір М. І. Самоідентифікація як підструктура рефлексивного компоненту інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики / М. І. Демір // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. пр. – [Спецвипуск «Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти»]. – Одеса, 2014. – С. 114–120.

2. Демір М. І. Рефлексія як компонент формування інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики / М. І. Демір // Наука і освіта. – Одеса, 2014. – № 7/СХХІV. – С. 76–80.

3. Демір М. І. Впровадження герменевтичного підходу в навчально-виховний процес як педагогічна умова формування інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики / М. І. Демір // Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. Вип. № 3 (27). – 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу до журн. : http://www.narodnaosvita.kiev.ua/page_id=3710.

4. Демір М. І. Педагогічні умови формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики / М. І. Демір // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во СДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 9 (53). – С. 12–18.

5. Демір М. І. Актуалізація самоорганізації майбутніх учителів музики як педагогічна умова формування інтерпретаційної культури / М. І. Демір // Вісник Запорізького національного університету : збірник наукових праць. Педагогічні науки / Головний редактор Локарева Г. В. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2015. – С. 111–116.

6. Демір М. І. Критерії, показники та рівні сформованості інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики / М. І. Демір // Збірник наукових праць «Педагогічні науки» / голов. ред. В. Л. Федяєва. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – Вип. LХІХ, Том 2. – С. 46–50.

7. Демір М. І. Стимулювання настанови на формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики / М. І. Демір // Гірська школа Українських Карпат. – Івано-Франківськ : Вид-во ДВНЗ «ПНУ ім. В. Стефаника», 2016. – № 14. – С. 193–196.

8. Демір М. І. Експериментальна модель формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики / М. І. Демір // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки» : наук. журнал / голов. ред. О. В. Черевко. – Черкаси : Вид-во ЧерНПУ імені Б. Хмельницького, 2016. – Вип. № 2. – С. 48–52.

9. Демір М. І. Результати дослідно-експериментальної роботи з формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки / М. І. Демір // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи : збірник наукових праць. – Вип. 55. / голов. ред. В. І. Бондар. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – С. 80–86.
10. Демір М. І. Аксіологічний компонент як складова інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики / М. І. Demyr // Harvard Educational and Scientific Review. – Harvard, 2015. – No. 1. (7) (January–June), volume VIII. – P. 243–248.
11. Демір М. І. Усталена педагогічна рефлексивна позиція як підструктура рефлексивного компоненту інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики / М. І. Demyr // Japanese Journal of Fundamental and Applied Studies. – Tokyo, 2015. – No. 1. (9) (January–June). Volume XI. – P. 418–422.
12. Demir M. I. The problem of interpretive culture in music education / M. I. Demyr // Modern Tendencies in the Pedagogical Science of Ukraine and Israel : The Way to Integration. – Israel : Ariel University Center of Samaria Ariel, 2014. – № 5. – P. 94–99.
13. Demir M. I. Actualization of motivation as a factor of formation of professional self-organization of future teachers / M. I. Demyr // International symposium [«International symposium on changes and new trends in education»], (Konya, November 22th – 24th, 2013). – Turkey : Necmettin Erbakan University Ahmet Keleşoğlu Faculty of Education, 2013. – С. 24.
14. Демір М. І. Сутність інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики / М. І. Демір, А. Ф. Линенко // Proceedings of the 2nd International Congress on Social Sciences and Humanities. [«East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH.], (19 May 2014). – Vienna, 2014. – P. 95–99.
15. Демир М. И. Роль педагога-идеала в формировании интерпретационной культуры будущего учителя музыки / М. И. Демир // Materials of the VII International research and practice conference (October 29th –30th, 2014) / publishing office Vela Verlag Waldkraiburg. – Munich – Germany, 2014. – P. 111–114.
16. Демір М. І. Місце і роль інтерпретаційної культури в професійній підготовці майбутнього вчителя музики / М. І. Демір // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [«Суспільство знань»], (30–31 жовтня 2014 р.), – Лодзь, 2014. Розд. 3. – С. 85–87.
17. Демір М. І. Роль емоційної гнучкості у формуванні інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики / М. І. Демір // Матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції [«Проблеми і перспективи практичної реалізації наукових досліджень»], (27–28 лютого 2015 р.). – Чернівці, 2015. – Т. 3. – С. 10–12.
18. Демір М. І. Емоційна гнучкість як підструктура особистісного компоненту інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики / М. І. Demyr // Results of the 5 International Conference : Collection of Research Papers (April 27, 2015) / Responsible editors : M. Prykhodko, S. Tonkykh, A. Mintz – Montreal, Canada : Published by Accent Graphics Communications, 2015. –

Р. 42–47.

19. Демір М. І. Актуалізація мотивації як фактор формування професійної самоорганізації майбутніх учителів / М. І. Демір // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції [«Науковий діалог «Схід-Захід»], (10 липня 2013 р.). – Кам'янець-Подільський, 2013. – Ч. 3. – С. 103–106.

20. Демір М. І. Когнітивно-операційний компонент інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики / М. І. Демір // Український психолого-педагогічний науковий збірник : науковий журнал. – Львів, 2014. – № 3(03). – С. 57–61.

21. Демір М. І. Проблема формування професійної самоорганізації майбутніх учителів музики / М. І. Демір, А. Ф. Линенко // Виховання і культура : міжнародний науково-практ. журнал (альманах). – Одеса, 2013. – № 2 (33). – С. 11–13.

Анотація

Демір М. І. Формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики у процесі професійної підготовки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України. – Одеса, 2016.

У дисертації досліджено проблему формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики в процесі їхньої професійної підготовки. Визначено й науково обґрунтовано сутність феномена «інтерпретаційна культура майбутніх учителів музики» і його структуру (аксіологічний, рефлексивний, когнітивно-операційний, особистісний компоненти). Виявлено критерії (ціннісний, самооцінний, змістово-процесуальний, суб'єктний) і показники, схарактеризовано рівні сформованості інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики (високий, достатній, середній, низький); визначено й обґрунтовано педагогічні умови інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики (стимулювання позитивної настанови на формування інтерпретаційної культури; занурення студентів у герменевтичне середовище, зорієнтоване на формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики; актуалізація самоорганізації майбутніх учителів музики в контексті формування інтерпретаційної культури). Уточнено поняття «інтерпретація», «герменевтичне середовище». Розроблено, науково обґрунтовано й апробовано модель і методику формування означеного феномена, елективний курс «Основи формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики» та педагогічну студію «Музична вітальня» в межах педагогічної майстерні.

Ключові слова: інтерпретація, культура, інтерпретаційна культура, підготовка майбутнього вчителя музики, педагогічні умови, модель формування інтерпретаційної культури.

Аннотация

Демир М. И. Формирование интерпретационной культуры у будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», Министерство образования и науки Украины. – Одесса, 2016.

В диссертации исследована проблема формирования интерпретационной культуры будущих учителей музыки в процессе их профессиональной подготовки. Определена и научно обоснована сущность феномена «интерпретационная культура будущих учителей музыки» и его структура (аксиологический, рефлексивный, когнитивно-операционный, личностный компоненты). Выявлены критерии (ценностный, самооценочный, содержательно-процессуальный, субъектный) и показатели, охарактеризованы уровни сформированности интерпретационной культуры будущих учителей музыки (высокий, достаточный, средний, низкий); определены и обоснованы педагогические условия интерпретационной культуры будущих учителей музыки (стимулирование позитивной установки на формирование интерпретационной культуры; погружение студентов в герменевтическую среду, ориентированную на формирование интерпретационной культуры будущих учителей музыки; актуализация самоорганизации будущих учителей музыки в контексте формирования интерпретационной культуры). Уточнены понятия «интерпретация», «герменевтическая среда». Разработана, научно обоснована и апробирована модель и методика формирования интерпретационной культуры. Модель содержала цель, этапы формирования исследуемого конструкта, компоненты, критерии, педагогические условия, средства реализации и результат. В исследовании были выделены три этапа реализации предложенной модели формирования интерпретационной культуры у будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки: информационно-познавательный, организационно-деятельностный, творческо-самостоятельный. Информационно-познавательный этап был ориентирован на получение студентами информации о проблеме интерпретационной культуры, осознание ими значимости указанного феномена в профессиональной деятельности, актуализацию теоретической базы знаний, привлечения будущих учителей музыки к овладению профессиональными музыкально-исполнительскими умениями и навыками по исследуемой проблеме. Целью организационно-деятельностного этапа было углубление и совершенствование профессиональных знаний, умений и навыков студентов с позиции интерпретационной культуры; осмысление, понимание, анализ и интерпретация музыкальных произведений и художественных текстов, установление межличностных отношений между участниками педагогического

процесса на основе диалога, рефлексии, толерантности, эмпатии. Творчески самостоятельный этап был направлен на актуализацию самоорганизации будущих учителей музыки по формированию исследуемого феномена. Комплексная реализация всех составляющих модели позволила достичь результата – сформированности интерпретационной культуры у будущих учителей музыки.

Полученные в процессе экспериментально-опытной работы результаты подтвердили, что предложенная модель, методика с внедрением предложенных педагогических условий способствуют формированию интерпретационной культуры у будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: интерпретация, культура, интерпретационная культура, подготовка будущего учителя музыки, педагогические условия, модель формирования интерпретационной культуры.

Annotation

Demir M. I. The formation of interpretative culture of future music teachers in the course of professional training. – Manuscript.

Thesis for obtaining Candidate's degree in pedagogy in the specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. – The state institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky», the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Odesa, 2016.

The thesis provides the study of the formation of future music teachers' interpretative culture in the course of training. The essence of the phenomenon «interpretative culture of future music teachers» and its structure (axiological, reflexive, cognitive-operating, and personal components) have been identified and scientifically grounded. The criteria (axiological, self-esteem, content-procedural, subjective) and indicators have been specified, the levels of maturity of future music teachers' interpretative culture (high, sufficient, medium, low) have been characterised. The following pedagogical conditions for the formation of future music teachers' interpretative culture have been identified and substantiated: fostering positive attitude towards the formation of the interpretative culture; students' involvement into hermeneutic environment oriented at the formation of the interpretative culture; actualisation of future music teachers' self-organisation in terms of interpretative culture formation. The concepts «interpretation» and «hermeneutic environment» have been specified.

The model and techniques required for the formation of the above-mentioned phenomenon, the optional course «Fundamentals of the Formation of Future Music Teachers' Interpretative Culture» and the educational project «Musical Lounge» as part of the educational workshop have been developed, scientifically grounded, and tested.

Keywords: interpretation, culture, interpretative culture, training future music teachers, pedagogical conditions, the model of interpretative culture formation.

Підписано до друку 25.11.2016.
Обсяг 0,9 друк. арк. Формат 60x88/16 Зам. № 1921/16.
Наклад 100 прим.

Надруковано у ФОП Бондаренко М.О.
м. Одеса, вул. В.Арнаутська, 60
т. +38 0482 35 79 76
info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.